

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-70>

УДК 339.564:338.432(477)

ЖИГИЛІЙ Олена

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

<https://orcid.org/0009-0007-2835-8708>

ЧИННИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ

У сучасних умовах аграрний сектор України є одним із ключових джерел валютних надходжень і чинником стабілізації національної економіки. Проведене дослідження показало, що частка агропромислового комплексу у ВВП країни протягом останнього десятиліття залишається суттєвою, а продукція сільського господарства стабільно формує значну частину загального експорту. Виявлено, що експортний потенціал аграрного бізнесу реалізується далеко не повністю, що зумовлено як внутрішніми обмеженнями, так і несприятливими зовнішніми умовами. Також узагальнено перелік основних видів чинників впливу на експортний потенціал аграрного бізнесу України з урахуванням напрямку та характеру такого впливу на сучасному етапі розвитку бізнес-середовища. Розробка механізмів активізації експорту сприятиме економічному зростанню, зайнятості на селі та формуванню позитивного іміджу України на світовому ринку.

Ключові слова: експортний потенціал, аграрний бізнес, чинники, додана вартість, продуктивність, агровиробництво, зовнішні ринки.

ZHYHYLII Olena

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

FACTORS FOR ACTIVATING THE EXPORT POTENTIAL OF UKRAINE'S AGRARIAN BUSINESS

In modern conditions, the agricultural sector of Ukraine is one of the key sources of foreign exchange earnings and a factor in stabilizing the national economy. The purpose of the study is to substantiate the list and features of the influence of factors activating the export potential of Ukraine's agrarian business in the face of modern challenges.

Based on statistical data, the export potential of agricultural enterprises in Ukraine was analyzed by comparing the dynamics of the share of added value of agriculture, forestry, and fisheries in GDP and exports of goods and services for the period 2010-2024. The study showed that the share of the agro-industrial complex in the country's GDP over the past decade has remained significant, and agricultural products have consistently formed a significant part of total exports. It was found that the export potential of the agrarian business is far from being fully realized, which is due to both internal restrictions and adverse external conditions. Military actions, blocking of logistics routes, changes in market conditions, and instability of the legislative field create additional risks for export activities. At the same time, the country retains a unique competitive advantage, namely fertile soils, developed production of raw materials, and the availability of technological potential. The list of main types of factors influencing the export potential of Ukraine's agrarian business is also summarized, considering the direction and nature of such influence at the current stage of development of the business environment.

The development of mechanisms for activating exports will contribute to economic growth, employment in rural areas, and the formation of a positive image of Ukraine in the world market. Modern challenges necessitate a reevaluation of export policy in the agricultural sector, focusing on the efficient use of resources, integration into global value chains, and enhancing the export capacity of agrarian businesses.

Keywords: export potential, agrarian business, factors, added value, productivity, agricultural production, foreign markets.

Стаття надійшла до редакції / Received 02.08.2025

Прийнята до друку / Accepted 22.08.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах аграрний сектор України виступає одним із ключових джерел валютних надходжень та чинником стабілізації національної економіки. На тлі глобального попиту на продовольство, Україна може зайняти потужні позиції в експортних ланцюгах за умови усунення стримуючих факторів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного виявлення та оцінки чинників, які впливають на експортний потенціал, з метою вироблення дієвих стратегічних рішень. Важливо ідентифікувати внутрішні бар'єри, пов'язані з управлінням, технологіями, інвестиційною спроможністю, а також врахувати макроекономічну нестабільність, трансформацію світових продовольчих ринків і вимоги до екологічності продукції. Недостатній розвиток інфраструктури, дефіцит обігових коштів та труднощі з міжнародною сертифікацією також обмежують можливості експорту. Поряд із цим, підвищений інтерес країн Азії, Африки та Близького Сходу до української аграрної продукції формує нові перспективи для розширення ринків. Зростання світових цін на продовольство відкриває додаткові фінансові резерви для модернізації виробництва. Важливо дослідити взаємодію чинників у системному вимірі, враховуючи їх позитивний або негативний вплив, адаптивність аграрного бізнесу та роль державної підтримки. Визначення домінуючих груп факторів дозволить побудувати цільову модель нарощення експортного потенціалу. Урахування регіональної специфіки і рівня інноваційного розвитку підприємств також має практичну вагу. Розробка механізмів

активізації експорту сприятиме економічному зростанню, зайнятості на селі та формуванню позитивного іміджу України на світовому ринку. Вивчення цієї проблематики є важливим як з наукового, так і прикладного погляду, оскільки вона торкається стратегічних інтересів держави. Сучасні виклики вимагають переосмислення експортної політики в аграрній сфері з фокусом на ефективне використання ресурсів, інтеграцію до глобальних ланцюгів доданої вартості та зміцнення експортної спроможності аграрного бізнесу.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Розвиток експортного потенціалу виступає одним із ключових чинників політики повоєнного відновлення та довгострокового економічного зростання України. Це зумовлює об'єктивну потребу в поглибленому теоретичному аналізі, а також у пошуку практичних інструментів і механізмів, здатних забезпечити динамічну інтеграцію національної економіки у світове господарство. Такий підхід дозволить повною мірою реалізувати переваги міжнародного економічного співробітництва. Водночас наявні недоліки у методах оцінки експортного потенціалу, включаючи товарну і географічну структуру експорту, обмежують ефективність реалізації зовнішньоекономічної політики держави в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. У науковому дискурсі значну увагу питанням формування та оцінювання експортного потенціалу приділено в роботах провідних дослідників у галузі міжнародних економічних відносин, зокрема Т. Бабан, Ю. Бондар, М. Бутіна, М. Горбачьов, Н. Корженівська, Т. Ларіна, Н. Легінькова, І. Осадчук, О. Ревенко, Я. Сидорак, О. Тімченко, І. Фабрика та інших, що створює методологічне підґрунтя для подальших прикладних досліджень у цьому напрямі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є обґрунтування переліку та особливостей впливу чинників активізації експортного потенціалу аграрного бізнесу України в умовах сучасних викликів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Одним із ключових викликів, що постають перед аграрним сектором України, є необхідність забезпечення стабільного зростання обсягів експорту в умовах загострення глобальної конкуренції та зростання геополітичних ризиків. Досягнення цієї мети потребує широкого впровадження інноваційних технологій у сільськогосподарське виробництво, модернізації логістичної інфраструктури для ефективного зберігання та транспортування продукції, постійного вдосконалення її якості, а також активного розвитку переробної промисловості. Не менш важливою умовою посилення експортного потенціалу є диверсифікація зовнішніх ринків збуту, що дозволяє мінімізувати залежність від окремих країн або регіонів та зменшити вразливість до коливань кон'юнктури чи політичної нестабільності на конкретних ринках.

Більшість визначень трактують експортний потенціал як сукупність ресурсів і можливостей підприємства або галузі для виробництва конкурентоспроможної продукції. Так у науковій праці Ю. Бондар, Н. Легінькової та І. Фабрики [2, С. 129] експортний потенціал характеризується як сукупність ресурсів (матеріально-технічних, товарних, інтелектуальних, трудових та інших), які можуть бути мобілізовані й використані для зовнішньоекономічної діяльності. Він також включає рівень ефективного використання цих ресурсів для створення конкурентних переваг на зовнішніх ринках.

У дослідженні Т. Бабана [1, С. 10] зазначається, що експортний потенціал – це підсистема зовнішньоекономічної діяльності, яка забезпечує конкурентні переваги вітчизняної продукції та збільшення її частки на зовнішніх ринках; він відображає здатність виробляти певний обсяг конкурентоспроможної продукції для експорту.

У публікації Н. Корженівської, І. Осадчук та Я. Сидорака [6, С. 143] підкреслюється, що експортний потенціал аграрної галузі – це певні можливості для зростання експорту за рахунок зниження ризиків і невизначеності, зокрема через підвищення якості продукції, диверсифікацію ринків і покращення технологічної бази.

Слід зазначити, що всі автори акцентують увагу на зовнішньому ринку як ключовому орієнтирі реалізації потенціалу. Спільним є також залежність потенціалу від рівня ефективного використання ресурсів та можливості адаптації до ринкових умов. Але попри таку схожість, спостерігаються і певні відмінності у підходах. Деякі автори (Т. Бабан) підходять до визначення з точки зору системи зовнішньоекономічної діяльності, інші (Н. Корженівська та ін.) – з менеджерського та технологічного погляду.

Часто робиться наголос на джерелах конкурентних переваг (порівняльні або інноваційні) [7, 9], тоді як інші не деталізують, які саме переваги використовуються. У ряді визначень чітко враховується якість продукції як складова експортного потенціалу, а в інших – ні.

Зважаючи на сучасні виклики та тенденції відзначимо, що глобальні та геополітичні виклики, що суттєво впливають на реалізацію потенціалу (війна, блокування логістики), у жодному з визначень прямо не згадуються. Також недостатньо висвітлено роль інституційного середовища (державна політика, митне регулювання, підтримка експорту). Чітко не фігурує аспект екологічної та соціальної відповідальності (стандарти сталого розвитку), які дедалі більше впливають на допуск українських агровиробників до ринків.

Існуючі визначення охоплюють ядро поняття експортного потенціалу як ресурсно-функціональну здатність агробізнесу здійснювати зовнішню торгівлю. Водночас сучасні виклики вимагають розширеного підходу з урахуванням інституційних, екологічних та геополітичних чинників, що безпосередньо формують умови реалізації цього потенціалу.

Тож для цілей даного дослідження будемо виходити з того, що під експортним потенціалом агробізнесу будемо розуміти сукупність матеріальних, технологічних, інтелектуальних, організаційних і фінансових ресурсів та можливостей, які дозволяють виробляти конкурентоспроможну продукцію для зовнішніх ринків, ґрунтуючись на принципах сталого розвитку, забезпечувати її експорт у необхідних обсягах, якості й умовах, та здійснювати ефективне позиціонування аграрного бізнесу на світовому рівні.

В межах даної статті проаналізовано експортний потенціал аграрних підприємств в Україні через співставлення динаміки таких показників, як додана вартість сільського господарства, лісового господарства та рибальства та експорт товарів та послуг. Отримані результати щодо динаміки за період 2010–2024 рр. та тенденцій наведених показників (прогноз на 1 рік) зображено на рис. 1.

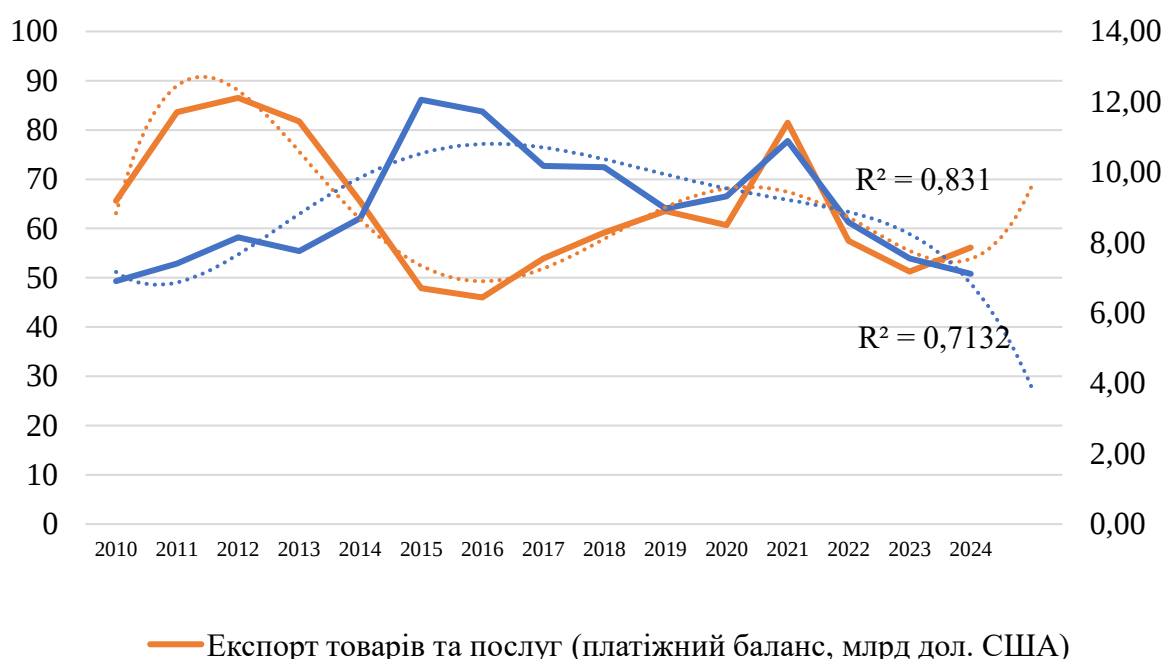

Рис. 1. Динаміка частки доданої вартості у ВВП та експорту України за період 2010–2024 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних Світового банку [5, 8]

Як бачимо з наведених статистичних даних, упродовж 2010–2024 років динаміка доданої вартості сільського господарства, лісового господарства та рибальства у складі ВВП України свідчить про суттєві коливання з тенденцією до зниження в останні роки. Починаючи з 6,91 % у 2010 році, цей показник демонстрував поступове зростання до пікового значення у 2015 році (12,06 %), що, ймовірно, було зумовлено девальвацією національної валюти та структурними змінами в економіці після геополітичної кризи 2014 року. У подальшому частка аграрного сектору у ВВП поступово зменшувалася до 7,11 % у 2024 році, що може свідчити про скорочення відносного значення галузі в структурі економіки в умовах зростання інших секторів або зниження продуктивності агровиробництва.

Експорт товарів та послуг у грошовому вираженні також демонстрував нестійку динаміку. Після зростання у 2010–2012 роках (до 86,52 млрд дол. США), у 2014–2016 роках спостерігалось різке зниження, що збіглося з воєнним конфліктом на сході України, втратою частини експортного потенціалу та зменшенням валютних надходжень. У 2021 році експорт досяг одного з найвищих рівнів (81,5 млрд дол.), проте у наступні роки знову відбулося зниження до 51,28 млрд у 2023 році з помірним відновленням у 2024 році (56,11 млрд). Ці коливання свідчать про вразливість експортної моделі України до зовнішніх шоків і кон'юктурних змін на світових ринках.

З урахуванням наведених тенденцій, у найближчі 1–2 роки для агробізнесу України можна очікувати помірного зростання обсягів експорту продукції за рахунок розширення торгівлі з альтернативними ринками, активізації переробного сектору та стабілізації логістичних ланцюгів. Водночас частка агросектору у ВВП, ймовірно, залишатиметься на рівні, що не перевищує 7 % та може мати ризик подальшого зниження, що обумовлено як поступовим зростанням інших галузей економіки, так і потребою в технологічній модернізації

сільського господарства. Для підвищення експортного потенціалу агробізнесу критично важливим буде залучення інвестицій в інноваційні технології, розвиток інфраструктури та зменшення залежності від сировинного експорту шляхом стимулювання виробництва продукції з доданою вартістю.

В табл. 1 наведено види чинників впливу на експортний потенціал аграрного бізнесу України [узагальнено за 3, 4, 7, 9], де вказано особливості впливу кожного чинника, тобто, на які конкретні елементи експортного потенціалу він впливає в сучасних умовах господарювання (продуктивність, доступ до ринків, якість продукції, обсяги експорту, конкурентоспроможність, логістика тощо).

Таблиця 1

Перелік основних чинників та особливостей впливу на експортний потенціал аграрного бізнесу України

Чинник	Особливості впливу
Технологічний рівень виробництва	Визначає продуктивність, якість продукції та здатність відповідати стандартам міжнародних ринків
Наявність сертифікації (ISO, HACCP, GlobalG.A.P.)	Забезпечує доступ до преміальних ринків ЄС, США, Азії; формує довіру імпортерів
Доступ до фінансування та кредитних ресурсів	Впливає на можливість модернізації виробництва, інвестування в переробку та логістику, розширення обсягів експорту
Ефективність логістики та зберігання	Визначає здатність зберегти якість продукції, своєчасність доставки, конкурентоспроможність на віддалених ринках
Кадровий потенціал підприємства	Впливає на управління експортною діяльністю, аналітичну підтримку виходу на нові ринки, впровадження інновацій
Рівень цифровізації (ERP, GPS, AgriTech)	Покращує контроль за виробництвом, знижує витрати, дозволяє прозоро демонструвати походження продукції
Залежність від експорту сировини (низька додана вартість)	Обмежує прибутковість і стійкість експорту, ускладнює конкуренцію з країнами з переробною галуззю
Конкурентоспроможність продукції (ціна/якість)	Визначає попит на міжнародному ринку, формує репутацію виробника, впливає на частку ринку
Зовнішня торгова політика партнерів (мита, квоти, антидемпінгові заходи)	Обмежує доступ до ринків, знижує рентабельність експорту, змінює логіку торгових потоків
Попит на світових ринках (особливо в Азії, Африці, Близькому Сході)	Визначає потенціал збуту, обсяги експортних контрактів, формує цінову політику
Зміни валютного курсу та інфляція	Впливають на експортну виручку в національній валюті, витрати на виробництво та імпорتنі складові
Логістичні обмеження (порти, залізниця, прикордонна інфраструктура)	Ускладнюють транспортування продукції, збільшують витрати, затримують постачання, знижують конкурентоспроможність
Участь у міжнародних угодах про ЗВТ (DCFTA, GSP)	Полегшує вихід на нові ринки, знижує вартість входу на них (митні пільги, спрощення процедур)
Геополітична ситуація, збройний конфлікт	Призводить до руйнування логістики, втрати ринків, ризику невиконання контрактів, підвищення страхових витрат
Політика держави щодо підтримки експорту (дотації, експортне страхування, компенсації перевезень)	Може стимулювати розширення експорту, знижувати ризики для виробника, створювати позитивні сигнали для інвесторів
Вимоги до сталого розвитку (Green Deal, вуглецевий слід, traceability)	Ускладнюють вихід на ринки без відповідних сертифікатів, але сприяють підвищенню цінності продукції в довгостроковій перспективі

Отже, у процесі формування та реалізації експортного потенціалу аграрного бізнесу України ключову роль відіграє сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, що по-різному впливають на обсяги, якість та конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світових ринках. До внутрішніх чинників належать елементи, які формуються безпосередньо в межах підприємств і галузі загалом, зокрема рівень технологічного розвитку, кадрове забезпечення, ефективність логістики, доступ до фінансів і ступінь цифровізації виробничих процесів. Наприклад, технологічний рівень визначає продуктивність праці, собівартість продукції та її відповідність міжнародним стандартам. Наявність сертифікації (як-от HACCP, GlobalG.A.P., ISO) забезпечує можливість виходу на преміальні ринки та гарантує високий рівень довіри з боку імпортерів. Водночас обмежений доступ до кредитних ресурсів знижує здатність аграрного бізнесу до інвестування в модернізацію та розширення експортної діяльності. Ефективність логістики прямо впливає на збереження якості продукції, терміни доставки та витрати, що визначають остаточну ціну на зовнішніх ринках. Кадровий потенціал впливає на рівень управлінської компетентності, здатність до стратегічного планування та адаптації до змін зовнішнього середовища. Окремо варто відзначити роль цифровізації, яка дозволяє оптимізувати облік, покращити прозорість і простежуваність (traceability) товарних партій, що особливо важливо на регульованих ринках. Разом з тим, орієнтація підприємств на експорт сировинної продукції з низькою доданою вартістю суттєво обмежує доходність аграрного експорту та підвищує вразливість до коливань світових цін.

У свою чергу, зовнішні чинники мають не менший, а іноді й критичний вплив. Так, торговельна політика країн-імпортерів, зокрема мита, квоти та нетарифні обмеження, може ускладнювати вихід на окремі ринки або робити його економічно не вигідним. З іншого боку, зростання світового попиту, особливо в країнах Азії, Близького Сходу та Африки, створює нові можливості для збуту української продукції. Коливання

валютних курсів і внутрішня інфляція впливають на рентабельність експорту, змінюючи співвідношення доходів у валюті та витрат у гривні. Окрему групу становлять логістичні виклики, пов'язані з порушенням транспортних маршрутів, недостатньою пропускною здатністю портів та інфраструктури, що стримують зростання експорту навіть за високого попиту. Геополітична ситуація, зокрема війна, суттєво обмежує доступ до ринків, підвищує ризики зриву контрактів і збільшує страхові витрати. Водночас участь у міжнародних угодах про вільну торгівлю (наприклад, DCFTA з ЄС) сприяє лібералізації доступу до ринків та спрощенню процедур експорту. Державна політика, зокрема експортне кредитування, страхування, дотації або компенсація логістичних витрат, здатна компенсувати частину ризиків і стимулювати вихід нових гравців на зовнішні ринки. Останніми роками зростає значення екологічних та соціальних стандартів (як-от Green Deal, сертифікати carbon-free, вимоги до прозорого походження продукції), які змінюють правила торгівлі та формують нові вимоги до аграрного виробництва. Таким чином, експортний потенціал аграрного бізнесу України формується під впливом складної системи взаємопов'язаних факторів, кожен з яких має свою специфіку і вагу. Науковий аналіз цих чинників дозволяє ідентифікувати ключові точки зростання та розробити ефективні управлінські рішення для активізації експортної діяльності.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження показало, що частка агропромислового комплексу у ВВП країни протягом останнього десятиліття залишається суттєвою, а продукція сільського господарства стабільно формує значну частину загального експорту. Проте експортний потенціал аграрного бізнесу реалізується далеко не повністю, що зумовлено як внутрішніми обмеженнями, так і несприятливими зовнішніми умовами. Військові дії, блокування логістичних шляхів, зміна ринкової кон'юнктури, нестабільність законодавчого поля створюють додаткові ризики для експортної діяльності. Водночас у країні зберігається унікальна конкурентна перевага, а саме родючі ґрунти, розвинене виробництво сировини, наявність технологічного потенціалу. Також узагальнено перелік основних видів чинників впливу на експортний потенціал аграрного бізнесу України з урахуванням напрямку та характеру такого впливу на сучасному етапі розвитку бізнес-середовища.

Література

1. Бабан Т. О. Сутність поняття «експортний потенціал» у економічній науці. *Збірник наукових праць ТДАТУ. Серія: Економічні науки*. 2012. Т. 2, № 2 (18). С. 7–17.
2. Бондар Ю. А., Легінкова Н. І., Фабрика І. В. Експортний потенціал підприємства: сутність, принципи формування та умови максимізації. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2021. Вип. 16(45). С. 125–140. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16\(45\)-125-140](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16(45)-125-140)
3. Бутіна М. Забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: що передбачено законом? *Ліга:Закон*. 2022. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NZ221362>
4. Горбачов М. Експортні можливості економіки в контексті гарантування продовольчої безпеки в умовах війни. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 1 (77). С. 137–146. DOI: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-137-146>
5. Корженівська Н. Л., Осадчук І. О., Сидорак Я. І. Експортний потенціал аграрної галузі України в умовах невизначеності та ризиків. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2024. № 2. DOI: <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-2.21>
6. Ревенко О. В., Ларіна Т. Ф., Іванова В. О. Розвиток конкурентних переваг аграрного підприємства: сучасні виклики та питання цифровізації. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9, № 4. С. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-11>
7. Тімченко О. Л., Михайлюк А. А. Експортний потенціал аграрного сектору України в умовах воєнного стану. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 10. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.12>
8. Сільське господарство, лісове господарство та рибальство, додана вартість (% від ВВП). *World Bank Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?view=chart>
9. Експорт товарів та послуг (платіжний баланс, поточний курс долара США). *World Bank Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?view=chart>

References

1. Baban, T. O. (2012). Sutnist poniattia «eksporny potentsial» u ekonomichnii nautsi [The essence of the concept "export potential" in economic science]. *Zbirnyk naukovykh prats TDAU. Seria: Ekonomichni nauky*, 2(2), 7–17.
2. Bondar, Yu. A., Lehinkova, N. I., & Fabryka, I. V. (2021). Eksporny potentsial pidpriemstva: sutnist, pryntsyipy formuvannia ta umovy maksymizatsii [Export potential of the enterprise: essence, principles of formation and conditions of maximization]. *Visnyk pisladiplomnoi osvity. Seria «Sotsialni ta povedinkovi nauky»*, 16(45), 125–140. [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16\(45\)-125-140](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-16(45)-125-140)
3. Butina, M. (2022). Zabezpechennia prodovolchoi bezpeky v umovakh voiennoho stanu: shcho peredbacheno zakonom? [Ensuring food security under martial law: what does the law provide?]. *Liha:Zakon*. <https://ips.ligazakon.net/document/NZ221362>
4. Horbachov, M. (2025). Eksporny mozhyvosti ekonomiky v konteksti harantuvannia prodovolchoi bezpeky v umovakh viiny [Export opportunities of the economy in the context of guaranteeing food security in conditions of war]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, 1(77), 137–146. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-77-137-146>

5. Korzhenivska, N. L., Osadchuk, I. O., & Sydorak, Ya. I. (2024). Eksportnyi potentsial aharnoi haluzi Ukrainy v umovakh nevyznachenosti ta ryzykiv [Export potential of the agricultural sector of Ukraine in conditions of uncertainty and risks]. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika*, 2. <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2024-2.21>
6. Revenko, O. V., Larina, T. F., & Ivanova, V. O. (2024). Rozvytok konkurentnykh perevah aharnoho pidpriemstva: suchasni vyklyky ta pytannia tsyfrovizatsii [Development of competitive advantages of an agricultural enterprise: modern challenges and issues of digitalization]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 9(4), 75–79. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-11>
7. Timchenko, O. L., & Mykhailiuk, A. A. (2023). Eksportnyi potentsial aharnoho sektoru Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Export potential of the agricultural sector of Ukraine under martial law]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 10. <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.12>
8. World Bank. (n.d.-a). *Agriculture, forestry, and fishing, value added (% of GDP)*. Retrieved August 26, 2025, from <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?view=chart>
9. World Bank. (n.d.-b). *Exports of goods and services (current US\$)*. Retrieved August 26, 2025, from <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?view=chart>